

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Илиана Павлова, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, проф. напр. 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Интернет култура)*

Автор на дисертационния труд: *Деляна Мариянова Георгиева*

Тема на дисертационния труд: *Соцални каузи и мрежова идентичност в българския интернет*

Основание за представяне на рецензията: *Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД 38-24/08.01.2019 г.*

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Темата за социалните каузи и мрежовата идентичност в българския интернет е безспорно актуална. Тя насочва към основните форми на съвременна мрежова организация и към изграждането на общности на базата на осъществени връзки по интереси и предпочитания. Същевременно разглеждането на социалните каузи през механизмите на идентификация на потребителите на мрежата с принципите на добротворчеството е подход, чието прилагане в научните изследвания е с принос при разкриване на важни обществени нагласи и тенденции на развитие.

Основният **проблем**, който дисертационният труд разглежда, е *„как виртуалният човек изгражда и утвърждава мрежова идентичност чрез подкрепа на социални каузи в българския интернет“* (с. 21), конкретен **обект** на изследването са Фейсбук страниците на УНИЦЕФ – България и Герои на времето (Time Heroes).

Дисертантката Деляна Георгиева си поставя за **цел** да анализира *„какво е представянето на двете организации в социалната мрежа Фейсбук и какви са мотивите и поведението на аудиторията на техните Фейсбук страници“* (с. 20). Конкретните изследователски въпроси са: *„какви са ползите от онлайн участието за аудиторията; как дигиталният човек изгражда желаната мрежова идентичност чрез подкрепата на Фейсбук страница на кауза; каква е връзката между Фейсбук активизма и дарителското и доброволческо поведение; има ли негативни ефекти от Фейсбук участието?“* (с. 22).

За постигането на своите цели изследването използва както количествени, така и качествени методи, също и анализи на случаи (case study): първичните данни са

събрани чрез комбинация от количествени и качествени методи (анкети и интервюта), допълнително са кодирани и анализирани вторичните данни (постове, публикувани на страниците на УНИЦЕФ – България и Герои на времето в социалната мрежа). Така избраната комбинирана методология цели задълбоченост и обхватност на изследването.

Основната теза на дисертационния труд на Деляна Георгиева е, че *„изграждането на желана идентичност и мрежова идентичност е значим мотив за подкрепата на фейсбук страница на каузи“*; този мотив притежава стратегически потенциал и *„би могъл да се използва за привличане на повече и по-ангажирани съмишленици“* (с. 22).

Общият обем на дисертационния труд е от 237 страници, включващ уводна част (с. 8 – 25), 3 глави (1. Теория, 3. История, 3. Резултати – с. 26 – 205), Заключение (с. 193 – 205) и Библиография (с. 206 - 221). Към дисертацията има обособени и 8 приложения (с. 222 – 237).

2. Оценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

В *Увода* (с. 8 – 25) се разглеждат особеностите на виртуалния човек и новото флуидно времепространство, което оформя мрежовата му идентичност чрез множество присъствия в дигиталната среда. Проследени са и възможностите на мрежата за фონдонабиране и разпределяне на блага, организиране на движения и комуникиране на социални каузи. Очертани са мотивите за подкрепа на каузи. Една от основните посоки в изследването, която бих открила, е, че *„Харесването на страница на кауза е Фейсбук инструмент за заявяване на просоциална идентичност“* (с. 17).

В уводната част са посочени основните цели и задачи на изследването, методологическа рамка, основната теза, хипотезите.

Глава 1: Теория (с. 26 – 90) въвежда и представя в теоретичен аспект връзката между (1.) мрежовата структура на интернет (изградена на основата на линкове между различните типове съдържания), (2.) поведението на различните потребители на мрежата (основано на заявеното от тях желание за връзка и потребност от взаимодействие), и (3.) изграждането на мрежова идентичност на потребителя на базата на неговото поведение, осъществени социални връзки и взаимодействия с медийни съдържания, профили в мрежата, заявените от него отношения и предпочитания (харесвания, споделяния, тагване и т.н.).

В тази част на дисертационния труд се представят теориите за мрежата и мрежовата идентичност, разяснява се понятието „мрежови индивидуализъм“,

представят се концепциите за силни и слаби връзки в мрежата и „мрежата като нова метафора за обществото“ (с. 32). В изследването с основание се *„отхвърля тезата за сходство между офлайн и е-идентичностите. Авторът вижда драматични разлики в процесите“* (с. 37). Отчита се и фактът, че в *„пространството на мрежата идентичността се разпада на фасети и може да бъде деконструирана и реконструирана. Виртуалната среда е ценна като място, където можем да изразим своето вътрешно многообразие“* (с. 39).

Глава 2. „История“ (с. 91 – 118) си поставя за цел *“да запознае читателя с ключови казуси относно как хората използват социалните мрежи, за да участват в движения и каузи”* (с. 91). В представянето са включени *„зелените мобилизации“* (с. 93 – 96), *„интернет движенията“*, свързани с анти-АСТА инициативите (с. 96 – 100), *„за майките и банките“* – казус около банковия сектор и портала bg-mama, с. 100 – 102), *„потребителските движения“* и антимонополните протести в България от 2013 г. (с. 102 – 104).

След представянето на конкретните казуси в тази част на дисертационния труд следват кратки фрагменти, чиято функция в изложението не е достатъчно изяснена с оглед заявената цел на цялата втора глава „История“: напр. т. 6. *„Е-правене на добро“* (с. 104 – в обем от 10 реда разсъждения за правенето на добро), т. 7. *„Харесва ме, не ме харесва...“* (с. 104 – 106) обсъжда функционалностите, които предлага Фейсбук чрез бутона *„Харесвам“*, а в т. 8. *„Изкуството на аматьора“* обсъжда ролята на профилната снимка във Фейсбук (с. 106 – 110). Доколкото предлаганите инструменти на Фейсбук не са част от историята на участията *„в движения и каузи“*, а възможности за изграждане на потребителски профили, които предлага компанията, считам, че би било добре да се изясни функцията на тези фрагменти в структурата на цялата глава, още повече, че следващият фрагмент 9. *„Доброволчество и даряване в дигиталната ера“* (с. 110 – 112) отново връща към темата за доброто, подхваната в т. 6, в случая представяйки каузи в САЩ (*„Щедрият вторник“*, 2013 и *„Атланта в сняг“*, 2014 г.), в т. 9.1. – кампания от 2012 г. за децата-войни в Уганда, в следващата т. 9.2. се обсъждат различни *„предизвикателства“* в България (*„Без грим“* и *„Ледена кофа“*). Вероятно би било добре тази втора глава на дисертационния труд да се реорганизира и значително да се редуцира, като се оформи едно стегнато изложение с фокус върху конкретната тема за социалните каузи и мрежовата идентичност и с конкретен обект – Уницеф-България и Times Heroes.

В глава 3. „Резултати“ (с. 119 – 192) се очертават рамките на използваната методология и се представят и дискутират получените резултати от проведеното проучване на Фейсбук страниците на УНИЦЕФ–България и Time Heroes. Съдържанието е структурирано спрямо методите за събиране на данни: количествено проучване чрез анкети, качествено проучване чрез дълбочинни интервюта и анализ на вторични данни чрез статистическа обработка.

Изцяло положително оценявам използваната смесена методология, която *„позволява както измерването на разглежданите явления, така и търсене на разбиране и обяснения чрез структуриран разговор с поддръжници на каузи“* (с. 119). Така избраният изследователски подход дава възможност на дисертантката Деляна Георгиева успешно да проведе своето проучване и да провери на практика какви са мотивите и нагласите на потребителите на Фейсбук страниците на УНИЦЕФ - България и Time Heroes, както и да очертае ролята на мрежовата идентичност в арсенала от мотиви при „харесването“ на страницата. От съществено значение в дисертационния труд са и наблюденията, разкриващи връзката между онлайн и офлайн действията на потребителите на мрежата.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Бих открила някои от резултатите от анкетните проучвания, които подкрепят основните изводи на дисертантката:

- Резултатите от анкетите показват, че идентичността „поддръжник на кауза“ е с положителна оценка, дълбочинните интервюта обаче разкриват, че от значение е как точно се изгражда тази идентичност: *„Оказва се, че имиджът на активно споделящия, на кликтивиста е по-скоро негативен (...) Кликтивизмът е поведение, от което всички участници се разграничават“* (с. 176).

- Бих открила и частта 5. *„Анализ на вторични данни: Ангажиращите съдържания“*, която има отношение към това какъв тип съдържания са ефективни в мрежата и кога. Резултатите от изследването показват, че снимките са най-често използвани, но привличат два пъти по-малко лайкове от видеата (с. 188), „феновете“ са най-ангажирани със съдържанието на страницата във вторник и сряда, както и през уикенда (с. 189).

- Като важни откроявам получените резултати от анкетните проучвания относно качествата на споделяното съдържание (например: патетиката отблъсква, от „сърцераздиращи истории – няма смисъл“, „денят се ясните и постоянни послания“

с. 185). Конкретните резултати от проведените наблюдения върху качествата на медийното съдържание са с практически принос в стратегическите комуникации, особено комуникацията на каузи и благотворителни инициативи.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

- Дисертационният труд е с приносен характер при осмислянето на понятията „мрежова идентичност“ и „желана идентичност“ през призмата на различните каузи и благотворителни инициативи в мрежата.

- Заложеният още в уводната част на дисертацията изследователски ракурс *„как процесите на изграждане на мрежова идентичност могат да бъдат използвани, за да постигнат социалните каузи своите цели“* (с. 20) е с приносен характер в изследванията на връзката *мрежова идентичност – стратегически комуникации*.

- С научно-приложен принос оценявам резултатите от проведеното изследване на база анкетни проучвания, интервюта и допълнителна обработка на вторични данни.

- С приносен характер в дисертационния труд е очертаната тенденция на потребителско поведение в мрежата, включващо внимателно проучване и селекция на харесваните страници с оглед изграждането на желаната идентичност. Резултатите от изследването чертаят важна тенденция сред „дигиталните млади“, които *„изглеждат много по-мнителни и внимателни със страниците, към които публично показват своето одобрение. Наясно са, че в социалната мрежа афишират и разкриват себе си, и тези сигнали се забелязват от другите“* (с. 180).

- С приносен характер в дисертационния труд е и направеният сравнителен анализ между официалните Фейсбук страници на Уницеф-България и Times Heroes с оглед комуникирането на каузи и идентификацията на потребителите на мрежата с добротворчеството. Използваният изследователски подход е с потенциал да бъде разширен и надграждан.

Препоръки и критични бележки

Бих препоръчала известно прецизиране на терминологията във връзка със съвременните комуникационни възможности на мрежата и най-вече с практиката на изграждане на различни видове страници, включително и във Фейсбук (официални бранд страници; страници на събития и каузи, организирани от официалните страници; форумни структури около тези страници; инструменти за диференциране на „потребителско съдържание на общностите“, сформирани около официалните страници

и свързаните с тях страници на събития, каузи и др., връзки към официален сайт и други профили – напр. Фейсбук страници на организацията на други езици), от една страна, а от друга – управлението на различните видове страници и съдържания в мрежата като механизъм за постигане на определена стратегическа цел (в случая – обвързването на потребителите с различните каузи, зад които застават организациите, чиито официални страници във Фейсбук се разглеждат в дисертацията).

Харесването на официалната страница във Фейсбук е заявено отношение към дейностите на организацията и нейната политика, но просоциално поведение и идентификация биха могли да се търсят по отношение на конкретни каузи. Ето защо вероятно във връзка с изясняването на понятието „мрежова идентичност“ на потребителя, в дисертацията би било добре да се разгледа също „организационната/корпоративната идентичност“ и да се проследят механизмите на нейното изграждане, включително като се посочат различните профили на организацията и каналите на взаимодействие с различните нетхолдъри (на сайта на организацията, във Фейсбук и в другите социални мрежи); да се изясни отношението на организационната/корпоративната идентичност към репутацията на организацията, а от там да се проследи репутационната стойност във връзка с потребителя и негово желание за идентификация с организацията (фен на страницата ѝ) и каузите, зад които тя застава.

5. Заключение

Като имам предвид отбелязаните качества и приносните моменти на дисертационния труд *„Социални каузи и мрежова идентичност в българския интернет“* препоръчвам на уважаемото научно жури да гласува утвърдително и на *Деляна Мариянова Георгиева* да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“, проф. напр. 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Интернет култура)

11.02.2019 г.